

Διάλογος Θεολόγου - Στοχαστή, Πλατωνίζουν οι πατέρες? (Παντελεήμων Τομάζος, Θεολόγος υπ. ΜΔΕ Δογματικής Θεολογίας)

/ [Πεμπτούσία](#)

Στοχαστής: Όλοι οι μεγάλοι θεολόγοι της αρχαίας Εκκλησίας (Ωριγένης, Βασίλειος, Ναζιανζηνός, Νύσσης, Αυγουστίνος) ήταν πλατωνιστές μέχρι το κόκκαλο. Τι περίμενες; Οι διδασκαλίες τους δεν θα είχαν απήχηση στο ποίμνιο; Ο χριστιανισμός επηρεάστηκε από τον πλατωνισμό. Αυτό που πρέπει να κάνουμε είναι να ζήσουμε τον χριστιανικό τρόπο ζωής όπως τον εξέφρασε η πρώτη αρχαία εκκλησία και να αφήσουμε τον εξελληνισμένο χριστιανισμό.

Θεολόγος: Αρχινίσανε πάλι να ακούγονται και να γράφονται τα βαρετά αυτά περί πλατωνισμού των πατέρων. Που τα είδατε αυτά??

Στοχαστής: Στους Πατέρες. Στα κείμενα.

Θεολόγος: Κείμενο? Έργο? Χωρίο? Βρείτε μου ένα σημείο που οι πατέρες πλατωνίζουν.

Στοχαστής: Σε ποιό να πρωτοαναφερθώ; Στο έργο του Μ. Βασιλείου «Εις το πρόσεχε σεαυτόν» ; Γιατί αντιδράς ; Κακό είναι ; Στον Κατηχητικό του Γρηγορίου Νύσσης ; Στον διάλογο του ίδιου «Περί ψυχής και Αναστάσεως» ;

Θεολόγος: Δεν είναι κακό διόλου. Απλά εντελώς αντιεπιστημονικό.

Στοχαστής: «Άλλο γαρ εσμεν ημείς αυτοί, και άλλο τα ημέτερα, Ημείς μεν ούν εσμεν η ψυχή και ο νούς, ... · ημέτερον δε το σώμα, και αι διά τούτου αισθήσεις· ... πρόσεχε σεαυτώ, τουτέστι· τη ψυχή σου Εξέτασον σεαυτόν τις ει, γνώθι σεαυτού την φύσιν· ότι θνητόν μεν σου το σώμα, αθάνατος δε η ψυχή, και ότι διπλή τις εστιν ημών η ζωή· ... Υπερόρα σαρκός, παρέρχεται γαρ· επιμελού ψυχής, πράγματος αθανάτου». (Μέγας Βασίλειος, Εις το Πρόσεχε σεαυτώ, PG 31, 204).

Θεολόγος: Προτού απαντήσω θα ήθελα να σημειώσω πως κάθε χωρίο δεν εξετάζεται μεμονομένα. Βλέπετε καμία υποτίμηση του σώματος σε αυτά τα χωρία, βλέπετε να διακυρήττουν οι πατέρες την φυγή απο τον αισθητό κόσμο σε ουράνιες αιθέριες πραγματικότητες?Πλατωνίζουν οι πατέρες τελικά? Μάλλον όχι. Οι πατέρες δέχονται την εκ του μή όντος δημιουργία. Ο Θεός δηλαδή μέσω της βουλητικής του ενέργειας δημιουργεί μία ετερούσια πραγματικότητα προς αυτόν, ριζικά ανόμοια. Ο Πλατωνισμός υποστηρίζει ότι αισθητός και νοητός κόσμος είναι αυθύπαρκτοι. Ότι υπάρχει υπάρχει από μόνο του. Ο αισθητός κόσμος πέρνει το κάλλος, την τάξη του από τον νοητό κόσμο. Υπάρχουν λοιπόν πλήθη μεσάζουσων θεοτήτων ανάμεσα σε αυτούς και ο έρωτας που βοηθούν την ψυχή να ανέλθει στην νοητή πατρίδα της, να δραπετεύσει από τον αισθητό κόσμο. Ουδείς πατήρ της εκκλησίας δεν έχει υποστηρίξει τον πλατωνισμό. Ακόμη και ο πολύς Ωριγένης. Οι «πλατωνίζοντες» πατέρες λοιπόν δέχονται ότι δύο πράγματα υπάρχουν Η θεότητα και η κτίση και τίποτε άλλο.

«Η ψυχή και ο άγγελος σε σχέση με τον Θεό είναι σωματική»(Ιωάννης Δαμασκηνός). Αν το άκουγε αυτό κάποιος νεοπλατωνιστής θα φρίκαρε. Σε ένα πατερικό έργο, πέρα από τις κοινές φραστικές και λεκτικές ομοιότητες που μπορεί να έχει με άλλα φιλοσοφικά σύγγραμματα, πρέπει να μας ενδιαφέρει το νόημά του. Κάτι θέλει να μας πεί ο κάθε ιερός πατήρ, και εμεις ασχολούμεθα με το άν ο Μ.Βασίλειος π.χ. πλατωνίζει, πλωτινίζει ή αριστοτελίζει και δεν κοιτάμε εάν θεολογεί. Σίγουρα ως προς τον τρόπο έκφρασης ο κάθε πατέρας θα χρησιμοποίησε στοιχεία από την περριρεουσα πολιτιστικης ατμόσφαιρα της εποχής του για να γίνει κατανοητός.

Θεολόγος: Βασίζομαι στις απόψεις των πατέρων. Πέντε έργα του αγ. Γρηγορίου Νύσσης διάβασα το καλοκαίρι και δεν είδα πουθενά πλατωνισμό. Μόνο στον παρηγορητικό λόγο εις την Πουλχερίαν φάνηκε ότι υποτιμούσε αυτή την ζωή μόνο και μόνο γιατί παρηγορούσε τους γονείς της νεαρής Πουλχερίας, η οποία πέθανε σε νεανική ηλικία. Οι άγιοι πατέρες υποτιμούν τον κοσμικό τρόπο σκέψης και ζωής που διέπεται από την πονηρία και όχι τον ίδιο τον κόσμο.

Στοχαστής: Μα, εδώ δεν συζητάμε αν οι Καππαδόκες υιοθέτησαν την θεωρία του Πλάτωνα γενικά. Συζητάμε αν και κατά πόσον υιοθέτησαν τον δυϊσμό σώμα – ψυχή.

Θεολόγος: Δεν είναι δυισμός η διακριση 2 πραγμάτων αλλά ο διαχωρισμός τους. Είναι σαν να λέμε ότι η διακριση των δυο φύσεων στον Χριστό είναι δυαλισμός.

Στοχαστής: Ναι Θεολόγε μου, όμως τους υιοθέτησαν. Κι ήταν φυσιολογικό γιατί ήταν ό,τι επιστημονικότερο και λογικότερο υπήρχε εκείνη την εποχή. Το θέμα είναι πως Η Βίβλος, όπως επισημαίνει ο κ. Χρήστος Γιανναράς δεν γνωρίζει «ψυχή» αλλά *nephesh* = ζωή ! Νομίζω ότι, μέχρι ενός σημείου, φτάνει οι πατέρες.

Θεολόγος: Βεβαίως και ο όρος ψυχή είναι ελληνικός, όπως και ο όρος Λόγος, υπόσταση, ουσία, φύση, πρόσωπο? Μιλάει πουθενά η Βίβλος για ομοούσιο?

Στοχαστής: Όχι, δεν μιλάμε για τις λέξεις τώρα. Μιλάμε για μια συγκεκριμένη διμερή αντίληψη για τον άνθρωπο.

Θεολόγος: Μα η ψυχή άλλη έννοια έχει στην αρχαία ελληνική φιλοσοφία και άλλη στην θεολογία, η ψυχή για την φιλοσοφία είναι συμπυκνωμένος αέρας που δεν φεύγει από το σώμα και του δίνει ζωή, ψυχή-ψύχος, ενώ στην θεολογία η ψυχή

βρίσκεται σε όλα τα μέρη του σώματος και όχι σε κάποιο συγκεκριμένο σημείο(Γρηγόριος Νύσσης), η ψυχή περιέχει το σώμα, η ψυχή είναι η ίδια η ζωή (γι αυτό και ένα πτώμα είναι άψυχο σώμα). Κατεξοχήν ιδίωμα της ανθρώπινης ψυχής είναι το λογιστικόν ή το λογικόν. Η ψυχή είναι κατ' εικόνα δημιούργημα του Λόγου και όχι κομμάτι, μέρος του Θεού όπως στην αρχαία ελληνική φιλοσοφία. Στην θεολογία υπάρχει άρρηκτη ψυχοσωματική ενότητα και επομένως καμία μορφή δυαλισμού. Στους πλατωνικούς η ψυχή δραπετεύει από τα αισθητά. Αυτό είναι δυαλισμός αλλά εκλεπτυσμένος γιατί ο Πλάτων δεχεται ότι ο αισθητός κόσμος καλλύνεται και ομορφαίνεται από τον νοητό. Σκοτεινό δυαλισμό έχει ο Παρσισμός. Για τους χριστιανούς όμως δεν υπάρχει έξοδος και έκσταση της ψυχής από το σώμα, παρά μόνο κατά την στιγμή του θανάτου. Όμως κατά την Δευτέρα Παρουσία του Χριστού η ψυχή θα επιστρέψει στο οικείο σώμα της, δια της θείας αναδημιουργικής θείας ενεργείας. Ο Πλατωνισμός δεν δεχεται την ανασταση σωμάτων. Είναι πασιφανές πλέον ότι οι άγιοι πατέρες δεν πλατωνίζουν.